

akademia

ISSN:1308-3198

Erciyes İletişim Dergisi "akademia" 2014

Cilt (Volume): 3, Sayı (Number): 3, (120-130)

Selami ÖZSOY (Yrd. Doç. Dr.)
Abant İzzet Baysal Üniversitesi İletişim Fakültesi
selamio@gmail.com
Nuran Kandaz GELEN (Okt.)
Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Nurgül Tezcan KANDAŞ (Öğr. Gör.)
Düzce Üniversitesi BESYO
Mustafa Ertan TABUK (Öğr. Gör.)
Hitit Üniversitesi BESYO
Levent GÖRÜN
Düzce Yunus Emre İlköğretim Okulu
Aysun AFAT
Bolu Mustafa Çizmecioğlu Anadolu Lisesi

LİSE VE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SPOR MEDYASINI İZLEME VE BAHİS OYUNU OYNAMA ALIŞKANLIKLARI*

Özet

Bu araştırmanın amacı, lise ve üniversitelerde öğrenim gören öğrencilerin spor medyasını izleme ve bahis oyunu oynama alışkanlıklarının belirlenmesidir. Bolu ve Sakarya’da genel lise, Anadolu lisesi ve meslek liselerinde öğrenim gören 554 öğrenci ile Abant İzzet Baysal Üniversitesi ve Sakarya Üniversitesi’nde öğrenim gören 521 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Ankete katılan lise öğrencilerinin % 42’si hiç bahis oyunu oynamadığını bildirirken, % 38’i ara sıra, % 11’i ise düzenli olarak oynadığını bildirmiştir. Bu sonuç, 18 yaşından küçüklerin bahis oyunu oynamasının yasak olduğu Türkiye için üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur. Üniversite öğrencilerin % 80.4’ü spor medyasını takip etmektedir. Spor medyasını takip eden öğrenciler, en çok televizyondaki spor haberlerini ile spor programlarını takip etmektedir. Katılımcıların % 33’ü ara sıra, % 9.2’si de düzenli olarak bahis oyunu oynamaktadırlar. Bahis oyunlarını yoğun olarak erkek öğrenciler oynamaktadır. Aileleri dar gelirli üniversite ve lise öğrencileri, para kazanmak amacıyla bahis oyunu oynamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Spor, medya, bahis.

Behavior of Watching Sports Media and Playing Betting Games For High School and College Students

Abstract

The purpose of this study is to determine the habits of high school and college students related to watching sports media and playing betting games. The sample of the universe is made up of a total of 554 students, randomly selected from general, Anatolian and vocational high schools and 521 students Abant İzzet Baysal University and Sakarya University in Bolu and Sakarya provinces. 42% of the high school students participating in the survey expressed that they had never played betting games whereas 38% played them sometimes and 11% played regularly. This result is striking in a country in which minors fewer than 18 are not allowed to play betting games by law. 80.4% of the university students are following the sports media. The college students who watch the sports media mostly prefer the sports news and programs on TV. 33% of the participants expressed that they sometimes played betting games whereas 9.2% played them regularly. Male college students play betting games more commonly. University and high school students with lower socio-economic parental income play these games to get some extra money.

Keywords: Sport, media, betting.

1. Giriş

Kitle iletişim araçları, günümüzde kamuoyunu etkileme gücüne sahiptir. Medya olarak adlandırılan bu araçlar, olayların bazılarını ihmal ederek, bazılarını vurgulayarak kamuoyunun oluşmasını ciddi biçimde etkilemektedir (Lazar, 2001, 107). Medya; deneyimlerin, düşüncelerin, tepkilerin, duyguların paylaşılmasını sağlamakla beraber bireyler arasındaki iletişimin de temelini oluşturur. İnsan hayatında bu kadar önemli yeri olan medya, insan davranışlarını iletişim araçları sayesinde fazlaca etkilemektedir (Erdoğan ve Alemdar, 2002, 188). Sahip olduğu özellikleriyle hedef kitle üzerinde yarattığı etki ve etkileşim süreci sonunda toplumsallaştırmayı sağlayan medya, sürekli ve düzenli yayınları ile toplumda kendisine karşı bir talebin oluşmasına neden olur. Bu talep zamanla alışkanlığa, hatta ihtiyaca dönüşür.

Spor olaylarını kitlelere aktarma işlevini yerine getiren spor medyası; televizyon, gazete, internet ve radyo üzerinden yaptığı yayınlarla geniş kitleleri etkisi altına almaktadır. Giysilerinden oynadıkları bahis oyunlarına kadar medya taraftarlar üzerinde etki yapmaktadır (Real, 2003, 14). Spor alanında da son yüzyılda etkinliği artan gazete ve televizyon ile son 20 yılın icadı internet, kamuoyunun görüş ve düşüncelerini şekillendiren kaynakların başında gelmektedir. Spora duyulan ilginin gittikçe artması, medyanın spora daha çok yer vermesine neden olmuş, bu da sporun ticarileşmesini hızlandırmıştır. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de günlük gazeteler spora 4-5 sayfa yer vermeye başlamış, sadece spora yönelik gazete ve dergiler yayınlanır olmuştur. Spora yönelik yayın yapan televizyon kanalları ve spor programlarının sayısı artmıştır. İnternet tabanlı siteler ile sosyal medyada da sporla ilgili yayınlar yoğunluk kazanmıştır.

Spor medyası, spor enformasyonu, eğlence ve ekonomik fayda gibi katkılar sağlamaktadır. Dolayısıyla birçok farklı nedenle spora yönelen insanlara yönelik yayınlar da çeşitlilik göstermektedir. Medyanın yönlendirmesi bazen sporun kendisi üzerinde etkili olurken bazen de sporu ekonomik bir değer haline getirmektedir. Kitle iletişim araçlarının sporu metalaştırdığına yönelik eleştiriler, spor medyasının gittikçe genişleyen spor sanayisi ile bağlantısından kaynaklanmaktadır. Bu ilişki, oyunların metalaşmasına ve sporda bir biçim değişimine ve yeni yapılanmalara götürmüştür (Bulgu, 1997).

Ekonomik yönden önemli bir sektör haline gelen spor, günümüzde değeri günden güne artan bahis oyunlarının da malzemesi haline gelmiştir. Sonucunun bilinmemesi özelliğiyle ilgi odağı olan spor karşılaşmaları üzerinde oynanan bahisler ve bahis konusu para miktarları çok yüksek rakamlara ulaşmıştır. Bu da spora ilgi duyan veya duymayan birçok kişiyi, para kazanmak, heyecan yaşamak gibi sebeplerle bahis oyunlarına yöneltmiştir.

Ana ögesi spor olan bahis oyunları, süreç içinde sporun giderek gelişmesi ve parasallaşmasına paralel olarak, kendisini de global anlamda parasal olarak büyütüştür. Spor temelli bahis oyunlarının yıllık ciroları 227 milyar dolar düzeyine ulaşmış durumdadır (Akşar, 2009). Dünyada spora dayalı bahis oyunu oynatan şirketler, önemli bir sektör oluşturmuş ve kazandıkları gelire ünlü futbol kulüplerine sponsor olmuştur. Bütçe olarak dünyanın en büyük kulüplerinden olan İspanya'nın Real Madrid ve İtalya'nın Milan kulüpleri, online bahis sitesi Bwin tarafından desteklenmektedir. Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de spora dayalı bahis oyunlarının oynanma oranı günden güne artmaktadır. Toplumun bu ilgisi doğrultusunda medya da bahislerle ilgili tahmin ağırlıklı yayınlarına ağırlık vermiştir. 1960'lı yıllardan itibaren gazetelerin spor sayfalarında Spor Toto ve at yarışlarıyla sınırlı kalan bu yayınların içeriği ve hacmi artmıştır. Türkiye'de son dönemde gazetelerin spor sayfaları ve spor gazetelerinde "İddaa" tahminleriyle ilgili yorumların sayısı artmıştır. Birçok gazete, okuyucularına tahmin ekleri vermektedir. Türkiye'de gazetelerin spor sayfalarının içeriği hakkında yapılan bir araştırmada (Özsoy, 2008) futbol haberlerinin oranı %65.72 olarak saptanırken, İddaa ve at yarışı tahminlerinin % 12.84 oranında yer aldığı belirlenmiştir. Televizyonlarda da tahminlere yönelik programlar yer almakta, tahmin içeriği yayımlayan internet siteleri de bahis oyunu oynayanların ilgisini görmektedir.

Türkiye’de spora dayalı bahis oyunlarının yarım yüzyıllık bir geçmişi vardır. 1959 yılında kabul edilen ‘Futbol Müsabakalarında Müşterek Bahisler Tertibi Hakkındaki 7258 Sayılı Kanun’la beraber Spor Toto oynanmaya başlanmıştır. Spor Toto, Spor-Loto gibi oyunlar zamanla değişmiş, iştirakçiler için daha cazip hâle getirilmiştir. Kazanmak arzusuyla spor üzerinde oynanan bahisler ve bahis konusu para miktarları çok yüksek rakamlara ulaşmıştır.

Şans oyunları içerisinde pazar payı bakımından öncü konumda olan “İddaa” 2009 yılında 2.8 milyar TL ile hâsılat ile şans oyunları pazarında % 41’lik paya ulaşmış ve bahis sektörünün 6 kat büyümesine neden olmuştur (Hürriyet Gazetesi, 11 Temmuz 2009). Spor Toto Teşkilat Başkanlığı, 2010 yılında 3 milyar 746 milyon TL ciro ve % 34’lük büyüme ile devlet kontrollü spor organizasyonları arasında önemli bir büyüme sağlamıştır. Spor Toto Teşkilat Başkanlığı, ‘İddaa’nın oynatılmaya başlandığı Nisan 2004’den Aralık 2010 tarihine kadar toplam 14.4 milyar TL hasılat elde etmiştir. Bu hasılat üzerinden oyunculara dağıtılan ikramiye miktarı ise 7 milyar TL olarak gerçekleşmiştir (Radikal Gazetesi, 2011).

Türkiye’de 17 Nisan 2004’te oynanmaya başlanan ve kısa sürede yaygınlaşan ‘İddaa’, Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın bünyesindeki Spor Toto Genel Müdürlüğü’nün denetiminde faaliyet göstermektedir. Hükümetler şans oyunlarını ciddi bir gelir kapısı olarak görmekte, bu oyunlardan elde edilen gelirlerle kulüpler, Çocuk Esirgeme Kurumu, Milli Olimpiyat Komitesi, Spor Genel Müdürlüğü, Savunma Sanayi Destekleme Fonu, Tanıtma Fonu ve Kredi Yurtlar Kurumu gibi birçok alana kaynak sağlamaktadır. 2010-2011 sezonundan itibaren futbolda Süper Lig’e sponsor olarak adını veren Spor Toto Teşkilat Başkanlığı, Spor Toto Süper Lig sponsorluk bedeli olarak Türk futboluna 125 milyon dolar destek vermiştir (sportoto.gov.tr).

Spor müsabakaları üzerinde oynanan bahisler sporun doğasına ve spor ahlakına aykırı olduğunu ileri süren görüşler de vardır. Birçok spor olayında “ne olursa olsun kazan” felsefesinin, davranışların etik açıdan kontrolünü ortadan kaldırdığı ileri sürülmektedir. (Eitzen, 1993). Uluslararası bahis organizasyonları içinde online bahis oyunları % 39’luk bir yer tutmaktadır. Bunu % 20’lik oranlarla kumar ve makine oyunları, % 8 ile piyangolar, % 8 ile şans oyunları ve % 4 ile diğer oyunlar takip etmektedir. 2011 yılında dünyada spor etkinlikleri üzerinden oynanan bahis miktarı 44.5 milyar dolarlık bir büyüklüğe ulaşmıştır. Her ne kadar futbolu yöneten uluslararası örgütlerin, sermaye ilişkilerini kontrol altına almak için girişimleri söz konusu olsa da, statların tribünlerinde ve ekran başında milyonlarca insanın önemli bir kısmı maçları “para kazanmak” için izlemektedir. Liglerdeki oyuncular, hakemler, yöneticiler ve idareciler ister istemez bahis üzerinden rant sağlar şekilde konumlandırılır. Dahası yasal yollar aracılığıyla düzenlenmiş bahis sistemleri, toplumsal algıda futbolun bir oyun olmanın ötesine geçmesini sağlayarak, sermaye kazancı sağlayan ticari bir rekabet alanı olarak düşünülmesinin yolunu açmaktadır (Papatya ve Geniş, 2013, 59-62).

Sektörde söz konusu olan maddi rakamların büyüklüğü dünyada ve Türkiye’de birçok suiistimale de yol açmıştır. 2010 Mart ayında futbol maçlarında bahis oyunları için şike yaptıkları suçlamasıyla aralarında milli futbolcuların da bulunduğu 46 kişi gözaltına alınmıştır (Sabah Gazetesi, 2010). Yasal yöntemlerin dışında illegal bahis siteleri de kolay yolla para kazanmak isteyenlerin ilgisini görmektedir. Türkiye’de yaklaşık 400 bin kişinin yurt dışı merkezli sanal sitelerde yasadışı olarak bahis oynadığı ve 1 milyar dolarlık kayıt dışı bir pazarın ortaya çıktığı tahmin edilmektedir. Gaziantep Emniyet Müdürlüğü tarafından Türkiye’de yaklaşık 400 bayilik ağ kuran illegal bahis sitelerinin özellikle Güneydoğu’yu hedef aldıkları ve gençleri ağlarına düşürdükleri, birçok kişinin bu yollarla bahis oynayarak borç batağına girdikleri saptanmıştır (Hürriyet Gazetesi, 2009).

Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu’nun Ağustos 2008’de 26 ilde yaptırdığı şans ve bahis oyunlarına ait araştırmanın sonuçlarına göre Türkiye’de yoğun bir şekilde bahis oyununa talep vardır. Bu araştırmaya göre hiçbir geliri olmayan ev hanımı ve öğrenciler, şans oyunlarına ayda 23.5 lira vermektedir. Yasal 18 yaş sınırının altında kalan kişilerin yarısından fazlası şans oyunları oynamaktadır. Marka sadakatinin en yüksek olduğu oyunlar İddaa ve at yarışı

olarak sıralanmıştır. En yüksek şans oyunu oynama oranı % 80.4 ile İstanbul'da iken bu oran Kuzeydoğu Anadolu'da yüzde 28.9'a gerilemiştir. Şans oyunlarına yönelenlerin yüzde 46.1'i para kazanma, yüzde 20.3'ü şansını deneme, yüzde 19.9'u eğlenme gerekçelerini göstermiştir. İnternette paralı oyun oynayanlar ise 18-35 yaş grubunda yoğunlaşmaktadır (Aksiyon Dergisi, 2010).

Bahis oyunu oynamanın ortaöğretim hatta ilköğretime kadar indiği görülmektedir. Öğrencilerin bu alışkanlığı nasıl kazandığı, en önemlisi de 18 yaşından küçük bireylere İddaa gibi şans oyunlarının oynatılması yönetmeliklerle yasaklanmışken, (Spor Toto Yönetmeliği, 2008) bahis kuponlarının nasıl yatırıldığı sorusu, uygulamadaki açıkları gündeme getirmektedir. Oyunların internet üzerinden oynanabilir olması da 18 yaşından küçükler için ayrı bir risk oluşturmaktadır.

Bu araştırma, lise ve üniversite öğrencilerinin spor medyasını izleme ve bahis oyunlarını oynama alışkanlıklarını incelemek amacıyla yapılmıştır.

2. Yöntem

Araştırma tarama modelinde, betimsel bir çalışmadır. Lise ve üniversite öğrencilerini kapsayan araştırmanın evrenini Bolu ve Sakarya'da öğrenim gören lise ve üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Bolu ve Sakarya illerindeki genel lise, Anadolu lisesi ve meslek liselerinde öğrenim gören, tesadüfi yolla seçilen 554 lise öğrencisi ile Abant İzzet Baysal Üniversitesi ve Sakarya Üniversitesi'nde öğrenim gören tesadüfi yolla seçilen 521 üniversite öğrencisi oluşturmuştur.

Lise ve üniversite öğrencilerinin medya izleme ve bahis oyunları oynamaları hakkındaki görüşlerini yansıtacağı düşünülen 14 maddelik anket geliştirilmiştir. Anket formu araştırmacılar tarafından literatür taraması ve alanla ilgili üç uzmanın görüşleriyle 23 madde olarak hazırlanmıştır. Anket formu, örneklem dışından Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde öğrenim gören ve bahis oyunu oynadığını belirten 20 öğrenciye uygulanarak sorular hakkındaki görüşleri istenmiştir. Gelen görüşler doğrultusunda 14 soruya indirilen anket, lise ve üniversitelerin dersliklerine gidilerek öğrencilere uygulanmıştır. Lise öğrencilerinin doldurduğu anketlerden 554'ü, üniversite öğrencilerinin doldurduğu anketlerden de 521'i kullanılabilir kabul edilerek değerlendirmeye alınmıştır. Bu süreçte bahis oyunu oynayan öğrencilerle grup halinde yapılan görüşmelerde elde edilen veriler de çalışmanın tartışma bölümünde kullanılmıştır.

Lise ve üniversite öğrencilerinin spor medyasını izleme ve bahis oyunlarını oynama alışkanlıklarını saptamak için yüzdelik ve frekans değerleri kullanılmıştır.

3. Bulgular

3.1 Demografik Yapı

Lise Öğrencileri: Ankete katılan 554 lise öğrencisinin % 44'ü kız, % 56'sı erkektir. 554 öğrencinin % 42.4'ü 14-15 yaş aralığında, % 47'si 16-17 yaş aralığındadır, % 9'u ise 18 yaşın üzerindedir. 3 öğrenci 14 yaşından küçük olduğunu bildirmiştir. Öğrencilerin % 26'sı lise birinci sınıf, % 17'si ikinci sınıf, %24'ü üçüncü sınıf, %32'si dördüncü sınıfta öğrenim görmektedir. Katılımcıların % 41'i Anadolu Lisesi, %22'si meslek lisesi ve %36'sı genel lise öğrencisidir. Çalışmaya katılan öğrenci ailelerinin gelirlerine bakıldığında bunların %17'sinin 600 TL'nin altında, %31'inin 601-1200 TL arasında, %27'sinin 1201-1800 TL arasında olduğu görülmüştür. Ailelerin %25'i 1801 TL ve üzeri gelire sahiptir.

Üniversite öğrencileri: Araştırmaya katılan 521 üniversite öğrencisinin %44'ünü kız, 56'sını erkek öğrenciler oluşturmuştur. Öğrencilerin %13.1'i 17-19 yaş, %53.7'si 20-22 yaş, %26.3'ü 23-25 yaş aralığındadır; %6.5'i 25 ve üzeri yaşlardan oluşmaktadır. Ankete katılan öğrencilerin %25'i birinci sınıf öğrencisi, %34.4'ü ikinci sınıf öğrencisi, %26.3'ü üçüncü sınıf ve 10.6'sı dördüncü sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin %53'ü Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencisi, %46.6'lık diğer grup ise Abant İzzet Baysal Üniversitesi ve Sakarya Üniversiteleri'nin

çeşitli bölümlerde okuyan öğrencilerdir. Öğrencilerin ailelerinin gelir dağılımına bakıldığında; 601-1200 aralığında aile geliri olanlar %41.3 ile birinci sırada gelirken bunu, %24.4 ile 1201-1800, %16.5 ile 0-600, %15.5 ile 18001 ve üstü geliri olanlar izlemektedir.

3.2 Öğrencilerin spor medyasını takip etme durumu

Lise öğrencileri: Öğrencilerin %80.4'ü spor medyasını takip etmektedir. Spor medyasını takip eden lise öğrencilerin %27'si internetteki sporla ilgili siteleri, %25'i televizyondaki spor programlarını, %18'i televizyondaki spor haberlerini, %7'si spor gazetelerini, %5'i gazetelerin spor sayfalarını yoğun olarak takip ettiklerini belirtmiştir. Öğrencilerin % 51.4'ü ara sıra spor gazetesi aldığını belirtirken, % 9.6'sı düzenli olarak almaktadır. Öğrenciler spor medyasını %46'lık oranla haber için takip ederken, "bahis oyunu" için diyenlerin oranı % 3.5'tir. Çalışmaya katılan öğrencilerin %47.8'i medyadaki spor programlarını haber amaçlı izlemektedirler.

"Spor medyasını takip ediyor musunuz?" sorusuna "evet" cevabı veren 354 öğrencinin %28.2'si televizyon programlarını takip ettiğini belirtirken % 27.1'i internetteki sporla ilgili siteleri, %25.7'si de televizyondaki spor haberlerini yoğun olarak izlediğini bildirmiştir. (Tablo 1).

Tablo 1 - Lise ve üniversite öğrencilerinin medya türlerine göre spor medyasını takip etme durumları

Medya türü	Lise öğrencileri		Üniversite öğrencileri	
	n	%	n	%
Televizyon spor haberleri	91	25.7	127	30.3
Televizyon spor programları	100	28.2	126	30.1
Spor gazeteleri	22	6.2	20	4.8
Gazetelerin spor sayfaları	25	7.1	41	9.8
Radyo	3	0.8	37	8.8
İnternet	96	27.1	58	13.8
Cep telefonu	9	2.5	1	0.2
Cevapsız	8	2.3	9	2.1
Toplam	354	100	419	100

Üniversite öğrencileri: Üniversite öğrencilerinin %64'ü spor medyasını takip ettiğini söylerken %36'sı takip etmediğini belirtmiştir. Spor medyasını takip eden üniversite öğrencilerinin %30.3'ünün en çok televizyondaki spor haberlerini, %30.1'inin televizyondaki spor programlarını takip ettikleri görülmüştür. %13.8 ile internetteki spor haberleri ve % 9.8 ile gazetelerin spor sayfaları en çok izlenen medya türleri olmuştur (Tablo 1). 521 katılımcının %45'i hiç spor gazetesi almadığını, %39'u ara sıra aldığını, %1'i düzenli olarak aldığını söylemiştir. Katılımcıların %31'i spor programlarını müsabaka sonuçları için, %28'i eğlence için, %28'i haber almak için, %4'ü ise bahis için takip ettiğini belirtmiştir.

3.3. Bahis oyunu oynama durumu

Lise öğrencileri: Katılımcıların %42'si hiç bahis oyunu oynamadığını bildirirken, %38'i ara sıra, %11'i ise düzenli olarak oynadığını ifade etmiştir. Katılımcıların %8'i görüş belirtmemiştir. Ara sıra bahis oyunu oynadığını söyleyen 211 lise öğrencisinin %61'i erkek, %39'u kızdır (Tablo 2).

Tablo 2 - Lise öğrencilerin bahis oyunu oynama durumlarının cinsiyete göre dağılımı

	Kız		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Hiç	115	54	107	46	232	100
Ara sıra	83	39	128	61	211	100
Boş	18	38	63	30	48	100
Düzenli	23	37	40	64	63	100
Toplam	249	45	305	55	554	100

Düzenli olarak bahis oynayan 63 lise öğrencisinin %59'u (37) 16-17 yaş aralığında, %35'i (22) 14-15 yaş aralığındadır. Ara sıra bahis oynadığını belirten 211 öğrencinin %82'si (172) 18 yaşın altındadır. Düzenli bahis oyunu oynayan 63 lise öğrencisinin %19'u 1. sınıf, %16'sı 2. sınıf, %33'ü 3. sınıf, %32'si 4. sınıf öğrencisidir. Ara sıra bahis oynayan 211 öğrencinin %20'si 1. sınıf, %23'ü 2. sınıf, %24'ü 3. sınıf, %34'ü 4. sınıf öğrencisidir (Tablo 3).

Tablo 3 - Lise öğrencilerinin sınıflarına göre bahis oyunu oynama durumları

Sporla ilgili bahis oyunu oynuyor musunuz?		Sınıf				Toplam
		1	2	3	4	
Cevapsız	n	20	1	11	16	48
	%	41.7	2.1	22.9	33.3	100.0
Düzenli	n	12	10	21	20	63
	%	19	15.9	33.3	31.7	100.0
Ara Sıra	n	42	48	50	71	211
	%	19.9	22.7	23.7	33.6	100.0
Hiç	n	71	37	53	71	232
	%	30.6	15.9	22.8	30.6	100.0
Toplam	n	145	96	135	178	554
	%	26.2	17.3	24.4	32.1	100.0

Ara sıra ve düzenli olarak bahis oynadığını söyleyen 274 öğrencinin %50'si genel lisede, %29'u Anadolu lisesinde, %21'i meslek lisesinde öğrenim görmektedir (Tablo 4).

Tablo 4 – Lise öğrencilerinin lise türlerine göre bahis oyunu oynama durumları

Sporla ilgili bahis oyunu oynuyor musunuz?		Lise türü			Toplam
		Anadolu Lisesi	Meslek Lisesi	Genel Lise	
Cevapsız	n	28	16	4	48
	%	58.3	33.3	8.3	100.0
Düzenli	n	23	16	24	63
	%	36.5	25.4	38.1	100.0
Ara Sıra	n	56	42	113	211
	%	26.5	19.9	53.6	100.0
Hiç	n	124	48	60	232
	%	53.4	20.7	25.9	100.0
Toplam	n	231	122	201	554
	%	41.7	22.0	36.3	100.0

Sporla ilgili bahis oyunu oynayan lise öğrencilerinin %49'u "İddaa", %24'ü Spor Toto, %14'ü Spor Loto, %4'ü at yarışı oynamaktadır. %8'i "diğer" cevabını vermiştir. Bahis oyunu oynayanların %50'si öncelikle para kazanmak için bahis oynadığını söylerken, %26'sı eğlence için, %18'i heyecan yaşamak için, %3'ü de 'arkadaş ortamında bulunmak için' bahis oyunu oynadığını belirtmiştir. Bahis oyunu oynayanların %34.2'si 601-1200 TL gelir aralığında iken %9.7'si 0-600 TL aralığında gelir düzeyine sahiptir. Tablo 5'te ankete katılan lise öğrencilerinden gelir düzeyi 601-1200 TL aralığında olan ailelerin çocuklarının %46'sının düzenli bahis oynadığını görülmektedir. Ara sıra ve düzenli bahis oyunu oynadığını söyleyen 274 lise öğrencisinin %79'u bayi aracılığıyla, %21'i internet aracılığıyla bahis oynadığını kaydetmiştir.

Tablo 5 - Lise öğrencilerinin ailelerinin gelir düzeylerine göre bahis oyunu oynama durumları

Sporla ilgili bahis oyunu oynuyor musunuz?	Gelir					Toplam
		0-600	601-1200	1201-1800	1801 ve üstü	
Cevapsız	n	14	14	10	10	48
	%	29.2	29.2	20.8	20.8	100.0
Düzenli	n	14	29	12	8	63
	%	22.2	46	19	12.7	100.0
Ara Sıra	n	36	70	63	42	211
	%	17.1	33.2	29.9	19.9	100.0
Hiç	n	34	57	63	78	232
	%	14.7	24.6	27.2	33.6	100.0
Toplam	n	98	170	148	138	554
	%	17.7	30.7	26.7	24.9	100.0

Üniversite öğrencileri: Üniversite öğrencilerinin %58.4'ü spor ile ilgili herhangi bir bahis oyunu oynamadığını bildirmiştir. Bu karşın %33'ü ara sıra, %9.2'si de düzenli olarak bahis oyunu oynamaktadırlar. Üniversite öğrencilerinden düzenli olarak bahis oyunu oynayanların %45.8'i 20-22 yaş aralığındadır. Tablo 6'da görüldüğü gibi düzenli olarak bahis oynayanların tamamı erkek öğrencilerdir. Ara sıra bahis oynayanların %22.1'i kız, %77.9'u erkek öğrencilerdir. Bahis oyunu oynayanların %74'ü arkadaş aracılığıyla oyunlarla tanıştığını vurgularken, diğer tercihler televizyon (%6.7), gazete (%5.8) ve internet (%5.4) olarak sıralanmıştır. Bahis oyunu oynayan öğrencilerin %91.2'si "İddaa" oynamaktadırlar. Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin %50.5'i bahis oyunlarını para kazanmak amaçlı oynadıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %28.2'si heyecan yaşamak, %20.9'u da eğlence amacıyla oynamaktadır. Bahis oyununu oynama yöntemlerine bakıldığında ise %80.8 ile bayiden oynamak ilk sırayı almaktadır. %18.7 ile internet ikinci sıradadır. Bahis oynayanların %51.1'i tahmin desteği aldıklarını ifade etmişlerdir. Bu desteği alırken üniversite öğrencilerinin %16.1'i arkadaşlarından, %10'u da internette destek aldıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 6 – Üniversite öğrencilerinin cinsiyete göre bahis oyunu oynama durumları

	Kız		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Cevapsız	7	70	3	30	10	100
Ara sıra	38	22.1	134	77.9	172	100
Hiç	185	63.6	106	36.4	291	100
Düzenli	0	0	48	100	48	100
Toplam	230	44.1	291	55.9	521	100

Öğrencilerin ailelerinin gelirlerine bakıldığında; 601-1200 TL aralığında aile geliri olanlar %41.3 ile birinci sırada gelirken bunu %24.4 ile 1201-1800 TL, %16.5 ile 0-600, %15.5 ile 1801 ve üstü geliri olanlar izlemektedir. Tablo 7'de görüldüğü gibi ankete katılan üniversite öğrencilerinden düzenli olarak bahis oyunu oynayanların % 52.4'ü 0-1200 TL gelir aralığında, % 45.9'u 1201 TL ve üstü gelire sahiptir.

Tablo 7- Üniversite öğrencilerinin gelir düzeylerine göre sporla ilgili bahis oyunu oynama durumları

Sporla ilgili bahis oyunu oynuyor musunuz?		Gelir (TL)					Toplam
		Boş	0-600	601-1200	1201-1800	1801 ve üstü	
Cevapsız	n	0	3	4	1	2	10
	%	0	30	40	10	20	100
Düzenli olarak	n	0	13	13	11	11	48
	%	0	27.1	27.1	22.9	22.9	100
Ara sıra	n	4	28	71	39	30	172
	%	2.3	16.3	41.3	22.7	17.4	100
Hiç oynamıyorum	n	8	42	127	76	38	291
	%	2.7	14.4	43.6	26.1	13.1	100
Toplam	n	12	86	215	127	81	521
	%	2.3	16.5	41.3	24.4	15.5	100

Çalışmada Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (BESYO) ve diğer bölümlerde okuyan öğrenciler sporla ilgili bir bölümde eğitim aldıkları için ayrı değerlendirilmiştir. Tablo 8’de görüldüğü gibi bahis oyunlarını düzenli olarak oynayan öğrencilerinin %66.7’sinin Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu’ndan %33.3’ünün ise diğer fakültelerden olduğu saptanmıştır.

Tablo 8 – Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ile diğer bölümlerde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin bahis oyunu oynama durumları

Sporla ilgili bahis oyunu oynuyor musunuz?		Cevapsız	BESYO	Diğer	Toplam
Cevapsız	n	0	3	7	10
	%	.0	30.0	70.0	100.0
Düzenli olarak	n	0	32	16	48
	%	.0	66.7	33.3	100.0
Ara sıra	n	2	99	71	172
	%	1.2	57.6	41.3	100.0
Hiç oynamıyorum	n	0	142	149	291
	%	.0	48.8	51.2	100.0
Toplam	n	2	276	243	521
	%	.4	53.0	46.6	100.0

3.4. Bahis oyunları-medya ilişkisi

Lise öğrencileri: Bahis oynayan katılımcıların %60’ı arkadaş, %14’ü televizyon, %12’si aile, %8’i gazete, %6’sı internet aracılığıyla bahis oyunları ile tanıştığını bildirmiştir. Bahis oyunu oynayan katılımcıların %65’i tahmin desteği aldığını belirtirken, %35’i almadığını kaydetmiştir. Bahis oyunu oynayan lise öğrencilerinin %49’u arkadaşlarından, %15’i internette, %15’i televizyondan, %10’u ailesinden, %10’u gazeteden tahmin desteği aldığını belirtmiştir. Ankete katılan lise öğrencilerinin %54’ü interneti, %23’ü televizyonu, %22’si spor gazetelerini bahis oyunlarını oynamak için takip etmektedir. Ankete katılanların %81’i özel bahis gazetesi almadığını söylerken %19’u bahis gazetesi aldığını söylemiştir. Bahis oyunu oynayan öğrencilerin %76’sı internetteki bahis sitelerini kullanmadığını belirtirken %25’i kullandığını ifade etmiştir.

Üniversite öğrencileri: Öğrencilerin %43.8'i arkadaşları, %27'si internet, %16.7'si de gazete aracılığıyla bahis oyunuyla tanıştığını ifade etmişlerdir. Bahis oyunu oynayan üniversite öğrencilerinin %31.4'ü bahis gazetesi aldıklarını belirtmiştir. Bahis oyunu oynarken tahmin desteği alan üniversite öğrencilerinin %52.5'i ilk olarak arkadaşlarından daha sonra da % 22 ile internetten tahmin desteği aldıklarını ifade etmişlerdir. Düzenli olarak bahis oyunu oynayanların ortalama gelirleri 601-1200 TL arasında olduğu görülmektedir.

4. Sonuç ve Tartışma

Lise ve üniversite öğrencilerinin spor medyasını izleme ve bahis oyunu oynama alışkanlıklarının incelendiği bu çalışmada, medyanın gençleri bahis oyunlarına yönlendirmede etkisinin az olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin çoğunluğu bahis oyunları ile arkadaşları aracılığıyla tanışmaktadır. Televizyon, gazete ve internet gibi kitle iletişim araçlarının bahis oyununa yönelmede payının düşük olduğu görülmüştür. Bahis oyunu oynayan lise öğrencilerinin %49'u arkadaşlarından tahmin desteği alırken, %40'ının internet, televizyon ve gazeteden destek alması, spor medyasının lise gençliği üzerindeki etkisinin boyutunu göstermektedir. Lise öğrencilerinin %80'i, üniversite öğrencilerinin de % 64'ü spor medyasını takip ettiğini bildirmiştir. Spor gazetesi alma oranı lise öğrencilerinde % 51.4, üniversite öğrencilerinde ise % 31'dir. Bahis oyunu oynayan üniversite öğrencileri tahmin desteğini öncelikle arkadaşlarından alırken, medyadan daha az oranda destek aldıkları görülmektedir. Medyanın asıl etkisinin bahis oyunlarının oynanma sürecinde yaşandığı görülmektedir. Türkiye'de spor medyası özellikle "İddaa" ve Spor Toto gibi şans oyunları ile ilgili tahminlere geniş yer vermektedir. Spor medyasının, bu yayınları yaparken, 18 yaşından küçüklerin bahis oyunlarına alışmaması için gereken hassasiyeti göstermesi gerekmektedir.

Araştırmada örneklem alınan lise öğrencilerinin % 49'unun, üniversite öğrencilerinin de % 42'sinin bahis oyunu oynadıklarını ifade etmesi, sporla ilgili bahis oyunlarının gençler arasındaki yaygınlığını göstermektedir. 18 yaşından küçüklerin bahis oyunu oynatılmasının ilgili yönetmelikle engellenmesine rağmen, çalışmada ankete katılan lise öğrencilerinin %49'unun ara sıra ya da düzenli olarak bahis oyunu oynamaları, üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur. Antalya'da bahis oyunu oynama alışkanlıklarının incelendiği çalışmada da (Ağyar ve Dağdelen, 2008) bahis oynayanların büyük çoğunluğunu % 35 ile 18-24 yaş grubunun oluşturduğu, bahis oyunu oynayanların %64.3'ünün 30 yaşın altında olduğu saptanmıştır. Bahis oynamanın orta öğretime, hatta ilköğretime kadar yaygınlaştığı da gözlenen bir durumdur. Öğrencilerin bu alışkanlığı nasıl kazandığı, en önemlisi de 18 yaşından küçüklerle "iddaa" oynatılması yönetmelikle engellenmişken, bahis oyunu kuponlarını nasıl yatırdığı kafalarda soru işareti uyandırmaktadır. Küçükleri bu tür alışkanlıklardan korumak için yapılan yasal düzenlemelerin daha etkili denetlenmesi gerektiği açıktır. Öğrencilerin yaklaşık yarısının para kazanmak için bahis oyunu oynadığını belirtmesi, küçük yaşta kazanılan alışkanlıkların kalıcı olma ihtimali açısından dikkat çekicidir.

Ağyar ve Dağdelen'in (2008) çalışmasında İddaa oynayanların % 81.5'inin erkek, %18.5'inin kadın olduğu belirlenmesine ve bahis oyunlarını daha çok erkeklerin oynadığı algısının aksine, çalışmada bahis oyunu oynayan liseli kız öğrencilerinin oranının erkeklere göre büyük bir farklılık göstermemesi (% 61 erkek, % 39 kız) dikkat çekici bir sonuçtur. Araştırmada ailelerin gelir düzeyi düşük olan lise ve üniversite öğrencisi katılımcıların daha fazla şans oyunu oynadıkları görülmüştür. Lise öğrencileri arasında ilk sınıflara göre son sınıfta okuyanlar daha fazla şans oyunu oynamaktadır. Bu da şans oyunu oynamanın alışkanlığa dönüşmesi ihtimalini arttırmaktadır. Sakarya ilindeki oynanan şans oyunlarının toplumun beklentilerini ölçmeye yönelik yapılan bir çalışmada (Sağır ve Çabuk, 2010) erkeklerin kadınlara, gençlerin yaşlılara, gelir seviyesi düşük olanların ise yüksek olanlara oranla şans oyunları oynama sıklığı yüksek çıkmıştır. Bu çalışma da çalışmamızdaki verileri destekler niteliktedir. Sağır ve Çabuk'un çalışmasında kurulan "toplumda yoksulluk sınırının üstünde olan bireyler, altında olan bireylere nazaran daha az şans oyunu oynamaktadır" alt hipotezi ile, "erkekler kadınlara göre;

çalışmayanlar çalışanlara göre, gençler yaşlılara göre daha sık şans oyunları oynamaktadır” hipotezi kısmen de olsa bu araştırmada da doğrulanmıştır.

Üniversite öğrencilerinin %33’ü ara sıra, %8.7’si de düzenli olarak bahis oyunu oynamaktadırlar. Bahis oyunlarını yoğun olarak erkek öğrenciler oynamaktadır. Teknik öğretmen adayı öğrencilerin internet kullanım amaçlarının incelendiği bir araştırmada (Okay, 2010) katılımcıların %19.7’si ise sık sık ve her zaman, % 23.1’i bazen ve nadiren aralığında bahis oynadıklarını ifade etmeleri de araştırmamızda elde edilen verilerle paralellik göstermektedir. Özdemir ve Usta’nın (2007) eğitim fakültesi öğrencilerinin internet kullanım amaçlarıyla ilgili yaptığı bir araştırmada ise katılımcıların % 3.8’inin sık sık ve her zaman aralığında internette bahis oyunu oynadığı saptanmıştır.

Lise ve üniversite öğrencilerinin bahis oyunu oynamaya başlamalarında en büyük teşvik edici etkenin arkadaşları olduğu söylenebilir. Ağyar ve Dağdelen’in (2008) araştırmasında da oyuncuların İddaa oynamaya başlarken %57.3 oranında arkadaşlardan, %13.1 oranında gazete ve dergilerden, %11.3 oranında televizyon, %10.5 oranında internetten etkilendiği saptanmıştır. Birbiriyle örtüşen bu sonuçlar, araştırma kapsamında öğrenciler ile yüz yüze yapılan görüşmelerde elde edilen bilgileri doğrulamaktadır. Görüşme yapılan öğrencilere göre bahis oyunundan para kazananlar, oynamayan diğer arkadaşlarının bahis oyunlarına yönelmesinde etkili olmaktadır. Spor medyasının yayınlarının gençleri bahis oyunu oynamaya teşvik etmekte daha az etkili olduğu söylenebilir. Aileleri dar gelirli öğrenciler, para kazanmak amacıyla yüksek gelire sahip olanlara göre daha çok bahis oyunu oynamaktadır.

Karşılaştırmalı değerlere bakıldığında lise öğrencilerinin (%38’i ara sıra, %11’i ise düzenli olarak) üniversite öğrencilerine göre (%33’ü ara sıra, %8.7’si de düzenli olarak) daha fazla bahis oyunu oynadığı görülmektedir. Erken yaşlarda başlanan şans oyunları, bireylerde kısa sürede periyodik alışkanlığa dönüşme ihtimali taşımaktadır. Bireyler “belki çıkar” beklentisiyle kısa sürede zengin olma hayalleri kurarak serbest zamanlarını bahis oyunları ile harcamaktadır. Öğrencilerin daha yararlı uğraşlara yönlendirilmesi için lise ve üniversitelerde serbest zaman etkinliklerinin artırılması önerilebilir.

Araştırmada bahis oyunu oynayan lise öğrencilerinin % 19’u bahis oyunları için ayrı gazete ya da bülten aldığını bildirmiştir. Ayrıca spor müsabakalarına yönelik şans oyunları tahminlerini yoğun olarak içeren spor gazetelerinin bahis ekleri de bu amaçla kullanılmaktadır. Bahis oyunlarına tahmin desteği amacıyla hazırlanan bu tür yayınların 18 yaş altındaki bireylere kolaylıkla ulaşmaması için sigara satışı kısıtlaması örneğinde olduğu gibi sınırlayıcı yasal düzenlemeler getirilebilir.

Bundan sonra yapılacak araştırmalarda öğrencilerin bahis oyunu oynama durumları nitel yöntemlerle yapılacak görüşmelerle derinlemesine incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Ağyar E. ve Dağdelen B. (2008). Spor Bahis Oyunu İddaa'ya Yönelik Tüketici Analizi (Antalya Örneği), *11. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Özet Kitabı, 10-12 Kasım 2010, s.1110-1112.*
- Aksiyon Dergisi* (2010). Devlet Eliyle Kumar. 5 Nisan 2010.
- Akşar T, (2009). *Sporun Sirtında Yükselen Bir Ekonomi: Bahis Ekonomisi* <http://www.dunya.com/sporun-sirtinda-yukselen-bir-ekonomi-bahis-ekonomisi-66547yy.htm>
- Bulgu, N. (1997). Sporun Diğer Popüler Kültür Ürünleriyle Sosyo-Kültürel Yapıyı Anlamlandırması- Kitle İletişim Araçlarında Kullanımı. *Sporda Psikososyal Alanlar Seminer Kitabı, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, s. 97-107.*
- Eitzen S.D. (1993) *Ethical Dilemmas in Sport, Sport in Contemporary Society and Anthology.* H. Waller (Ed.). New York: St. Martin's Press.
- Erdoğan, İ. ve Alemdar, K. (2002). *Kitle İletişim Yaklaşımlarının Tarihsel ve Eleştirisel Bir Değerlendirmesi*, Ankara: Erk Yayınları.
- Hürriyet Gazetesi* (11 Temmuz 2009) Umuda ve Şansa Yatırılan Milyarlar. s. 9.
- Hürriyet Gazetesi* (8 Aralık 2009) Gaziantep'te 35 Kişi Gözaltında. s. 22.
- Lazar, J. (2001). İletişim Bilimi. (Çev. Cengiz Anık). Ankara: Anı Yayınları.
- Okay, Ş. (2010). Teknik Öğretmen Adaylarının İnternet Kullanım Amaçlarının İncelenmesine İlişkin Bir Araştırma, *Teknolojik Araştırmalar; Makine Teknolojileri Elektronik Dergisi, 7 (1): 97-109.*
- Özdemir, S.M. ve Usta E. (2007). *İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin İnternet Kullanım Amaçlarının İncelenmesine İlişkin Bir Araştırma. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 11(3): 91-110.*
- Özsoy, S. vd. (2008). *Günlük Gazetelerde Sporun Yer Alışı, 10th International Sport Sciences Congress Proceedings II, s.981-984.*
- Papatya, G. ve Geniş M.A. (2013). Futbol Sadece Bir “Oyun” Mu? Futbol Ekonomisi ve Uluslararası Bahis Şirketleri Üzerine Bir Değerlendirme, *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, Cilt: 50 Sayı: 577, s. 45-64.*
- Radikal Gazetesi* (2011). İddaa'nın En Çok Kazananı: Devlet. 17 Ocak 2011.
- Real, M. (2003) *Mediasport: Technology and the Commodification of Post Modern Sport, Mediasport, L.Wenner (Ed.). New York: Routledge.*
- Sabah Gazetesi* (25 Mart 2010) Futbolda Şike Operasyonu. s. 3.
- Sağır A. ve Çabuk S. (2010). *Şans Oyunlarının Toplumun Beklentileri Üzerine Etkisi: “Sakarya Örneği”.* *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi, 2010 (1): 143-166.*
- Spor Toto Haber Bülteni*, <http://www.sportoto.gov.tr/haberler.php>, Erişim: 11.05.2010.
- Spor Toto Teşkilat Başkanlığı Resmi Sitesi, *Kasapoğlu: “Spora Katkımız Artarak Devam Ediyor”*, www.sportoto.gov.tr, Erişim: 20.10.2013.
- Spor Toto Teşkilat Başkanlığı, Görev Yetki ve Sorumluluk Yönetmeliği, *Resmi Gazete, Tarihi: 21.12.2008 Sayı: 27087.*